

ЛІТЕРАТУРА

1. Екологічний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://ecology-portal.ru/publ/1-1-0-532>.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В'ячеслав Іванович Карабан. — Вінниця : Нова Книга, 2004. — 576 с.
3. Попов С. А. Технический перевод и деловая коммуникация на английском языке: Учебное пособие / Станислав Алексеевич Попов. – Великий Новгород : Новгород. гос. ун-т им. Ярослава Мудрого. – 2006. – 153 с.
4. Пронина Р. Ф. Пособие по переводу английской научно-технической литературы / Раиса Федоровна Пронина. – М. : Высшая школа, 1973. – 199 с.

УДК 811.161.2'25-112:051»2001/2010»

Микитка О.Б.
(Львів, Україна)

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ НА СТОРІНКАХ ЖУРНАЛУ «ВСЕСВІТ» (2001-2010 рр.)

У статті подано характеристику статей з історії перекладу, опублікованих у журналі «Всесвіт» з 2001 по 2010 рр. Проаналізовано тематику, змістове наповнення та динаміку появи статей. Обґрунтовано цінність цих праць для подальшого розвитку українського перекладознавства.

Ключові слова: історія перекладу, міжгалузеве дослідження, реценція творів і літератур.

В статтє представлена характеристика статей по істории перевода, опубликованных в журнале «Всесвіт» с 2001 по 2010 гг. Проанализирована тематика, содержательное наполнение и динамика появления статей. Обоснована ценность этих работ для дальнейшего развития украинского переводоведения.

Ключевые слова: история перевода, междотраслевое исследование, реценция произведений и литературы.

The article offers an overview of the articles on translation history published in Vsesvit Journal in 2001-2010. Choice of topics, content and chronological dynamics of the article are analysed. The significance of these articles for further development of Ukrainian translation studies is substantiated.

Key words: translation history, interbranch research, reception of works and literatures.

Тематичні публікації, присвячені історії українського художнього перекладу, а разом і періодичні публікації на тему історії українського перекладознавства часто

© Микитка О.Б., 2012

з'являються на сторінках журналу «Всесвіт». Як періодичне видання, що спеціалізується на іноземній літературі, «Всесвіт» одним із перших реагує на будь-які зміни і зрушення у царині художнього перекладу і перекладознавства. Відповідно, численні видання журналу багаті на рецензії нових перекладів, підручників з перекладознавства, монографій, і бібліографічних покажчиків. Водночас, рідколегія видання з такими тривалими про-світницькими та освітніми традиціями (заснований у 1925) дуже дбайливо підходить до висвітлення історії українського перекладу, заглиблюючись у характер та хронологію зв'язків між українською літературою та іншими літературами, досліджуючи підвалини становлення цих зв'язків, привертаючи увагу до перекладачів та їхньої творчої спадщини та намагаючись відслідкувати шляхи поступу та змін у перекладацьких зацікавленнях, підходах, мотиваціях та методах.

За перше десятиріччя XXI століття у «Всесвіті» подано понад 40 статей з галузі історії перекладу та перекладознавства. Тут варто звернути увагу на міжгалузевість, притаманну усій науці про переклад загалом, і врахувати те, що частина статей водночас може належати до різних підрозділів перекладознавства. Це зокрема стосується жанру перекладацької рецензії, котрий на більш-менш постійній основі включає фрагментарні відсилання до історії рецепції перекладу, життєвого та творчого шляху відповідного перекладача, а разом і спорадичний розгляд теоретичних проблем перекладу. Поза тим, цікаво відзначити, що попри на перший погляд короткий період - десятиліття, тут можна простежити певну динаміку публікації статей з історії перекладу. Якщо за відрізок із 2001 по 2005 роки у «Всесвіті» з'явилося лише 13 статей, що їх можна віднести до галузі історії перекладу, то за 2006 – 2010 роки таких статей було вже 31. Якщо ж заглибитись у детальнішу статистику, то найбагатшими роками для історії перекладу були 2006 – 2008 рр., оскільки щорічно на світ з'являлося від 6 до 8 таких тематичних публікацій. Ще однією особливістю цього періоду є те, що початок десятиліття характеризується підвищеною увагою до рецепції іншомовних творів в Україні, тоді як ближче до завершення, наголоси хоча й не цілковито, але зміщуються у бік рецепції/перекладів українських творів світовими мовами. Це свідчить про прагнення українських письменників та вчених сприяти формуванню позитивного образу рідної літератури та культури у світі.

Загалом, статті з історії перекладу та перекладознавства можна віднести до трьох категорій: присвячені перекладацьким постатям чи перекладознавцям, спрямовані на розкриття історії рецепції (здебільшого таки в Україні) певних літератур чи творів, а також ті, що мають на меті широко охопити історію перекладу та перекладознавства в Україні в цілому. Окрему категорію становлять статті, що передусім сприймаються як рецензії, проте містять значну кількість додаткової інформації з галузі історії (статті цієї категорії розглядатимуться у рамках трьох попередніх категорій на основі тематичної схожості). У зазначений період кожна з вищезгаданих категорій була представлена 26, 6, 6 і 6 статтями відповідно.

Статті, у фокусі яких перекладацькі особистості, спрямовані, перш за все, на виявлення білих плям історії, оприлюднення раніше замовчуваних фактів та документування подій, що все більше віддаляються від нас у часі. Більшість цих статей характеризуються зацікавленістю минулим, особливо подіями XX століття, цим же підтверджуючи, що неодмінною передумовою поступу у майбутньому є критичне переосмислення минулого. Наприклад, за розглянутий період з'явилося сім статей, де розглядається творча

спадщина М. Лукаша, деякі аспекти його життя, співпраця із «Всесвітом» та редактурами. Попри несхожість і різноспрямованість статей, у кожній з них автори намагаються витворити реалістичний, правдоподібний портрет М. Лукаша, опротестовуючи його «тотальну героїзацію» і заохочуючи читачів сприймати і оцінювати його постать передусім крізь призму його перекладів. Особливо цікавими у цьому аспекті видаються статті С. Жолоб [1] та М. Новикової [2], що, до певної міри, обстоюють протилежні точки зору. С. Жолоб ділиться спогадами про специфіку лінгвістичних дискусій з М. Лукашем, наголошуючи на необхідності часткового редагування та «пурифікації» його перекладів. М. Новикова, у свою чергу розглядає проблему редагування, з іншої точки зору. Вона вітає появу нередатованого, автентичного Лукашевого «Декамерона» і вдало проводить паралелі, ілюструючи як творча доля цього перекладу відображала культурну ситуацію у підрадянській Україні.

Інші статті успішно продовжують розкривати таємниці українського «перекладацького мартирологу», проливаючи світло на несправедливо забуті перекладацькі постаті. М. Чабан, до прикладу, характеризує діяльність Валеріана Підмогильного [3] і Дмитра Лисиченка [4], представників так званого «невольничого перекладу». З іншого боку, частіше з'являються статті про переклади та перекладачів з української. Читачі знайомляться з постатями Віри Річ[5], Рити Кіндлерової [6], групою перекладачів, завдяки яким Д. Павличко заговорив німецькою, і навіть Хіно Такао, перекладачем української класики японської. До інших перекладачів та перекладознавців, чия діяльність та творчі здобутки привернули увагу дослідників у «Всесвіті», належать Г. Кочур, І. Качуровський, М. Москаленко, А. Онишко, А. Содомора, В. Коптілов, Л. Кундзіч та інші.

Група статей, присвячених рецепції іншомовної літератури в Україні, порівняно не є аж такою чисельною, проте різноманітна тематика добре відображає розгалужені інтереси українських дослідників. До прикладу, Р. Яремко [7] пропонує увазі читачів дослідження українських перекладів німецькомовної літератури Швейцарії. Л. Мушкетик [8] у своїй статті проводить ґрунтовне дослідження історії українського перекладу з угорської, охоплюючи період з двадцятих років ХХ століття і аж до наших днів. Авторський підхід дослідників не зводиться до простого перелічення існуючих перекладів. Вони зосереджуються на естетичних, ідеологічних, стилістичних особливостях авторського письма, а також приділяють чимало уваги лінгвістичним проблемам перекладу, що притаманні обраним парам мов. Інші статті цієї категорії присвячено перекладам з есперанто, рецепції Ф.Г. Лорки і навіть українським перекладам з Гоголя. Серед авторів статей загального перекладознавчого характеру – такі шановані перекладознавці як М. Москаленко [9-14] та І. Корунець [15].

На прикладі лише першого десятиліття ХХІ сторіччя продемонстровано, наскільки важливу нішу займає історія українського перекладу серед публікацій журналу іноземної літератури «Всесвіт». Завдяки ретельному відбору тем та постійних авторів «Всесвіт» робить неабиякий внесок у написання повномасштабної історії українського перекладу. Саме тому «Всесвіт» відіграє значну роль не лише платформи для публікацій нових перекладів, а й супроводу перекладів (як старих, так і нових) впродовж усього їх життєвого циклу, починаючи з добору творів, розглядаючи лінгвістичні, культурні та соціальні аспекти перекладу, аж до рецепції, прийнятності та оцінки перекладів у цільовій (українській) культурі.

З іншого боку, підвищена увага до історії перекладу свідчить про інтроспективність, самозаглибленість і традиційний антропоцентризм сучасного українського перекладознавства. Зараз наука про переклад перебуває на стадії самооновлення, намагаючись віднайти у собі потенціал для майбутнього розвитку, черпаючи власне з національних джерел. Про це свідчать зокрема і такі недавні публікації як «Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя» Т. Шмігера (2009), «О.М. Фінкель – забутий теоретик українського перекладознавства» за редакцією Л.М. Черноватого та В.І. Карабана (2007), «Українська перекладознавча думка 1920-х – початку 1930-х років» за редакцією Л.М. Черноватого та В.І. Карабана (2011). Загострений інтерес до історії перекладу і перекладознавства можна пояснити складними умовами розвитку у ХХ столітті, штучно створеними перешкодами, замовчуванням досягнень національних вчених. Показово також, що українське перекладознавство не зазнало значного впливу «песимістичних» течій західної гуманітаристики. У працях українських дослідників і авторів, і перекладач залишилися живими, при цьому не втрачаючи статусу творців тексту. Розгляд лінгвістичних чи текстологічних проблем перекладу, звичайно, не проводиться поза культурним, соціальним, історичним контекстами твору, беруться до уваги також і літературознавчі чинники. Отож, зараз наша наука про переклад іде в ногу із новітніми тенденціями, підтримавши «культурний поворот» (С. Басснетт) у перекладознавстві, уділяючи все більше уваги проблемам співвідношення перекладу і влади (теорія постколоніалізму), проте не нехтуючи постагтно перекладача, як індивідуального уособлення живого перекладацького процесу. Можна сміливо стверджувати, що така оптимістична, антропоцентрична налаштованість українського перекладознавства глибоко укорінена у національну історію перекладу, у подвижницьку і націєтворчу працю сотень українських перекладачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жолоб С. Такий не схожий ні на кого / С. Жолоб // Всесвіт. – 2005. – № 1–2. – С. 160-162.
2. Новикова М. Лукашів «Декамерон» авторський / М. Новикова // Всесвіт. – 2007. – № 3-4. – С.144-145.
3. Чабан М. З перекладацького мартиролога: І. Валер'ян Підмогильний і Шекспір / М. Чабан // Всесвіт. – 2002. - № 1—2. – С. 187-188.
4. Чабан М. З перекладацького мартиролога: П. Дмитро Лисиченко — перекладач творів Джека Лондона та Жуля Верна / М. Чабан // Всесвіт. – 2002. – № 1—2. – С. 189-191.
5. Дроздовський Д. Віра Річ... In *memoiam* Всесвіт. – 2010. – № 1-2. – С.227- 231.
6. Шатилов М. «Перекладаю те, що мені подобається...» / М. Шатилов // Всесвіт. – 2010. - № 1-2. – С.206
7. Яремко Р. Чотири класики німецькомовної літератури Швейцарії в українській рецепції (Готфрід Келлер, К. Ф. Мейєр, Макс Фріш, Фрідріх Дюрренматт) / Р. Яремко // Всесвіт. – 2003. – № 9—10. – С. 176-184.
8. Мушкетик Л. Переклади угорської літератури українською мовою / Л. Мушкетик // «Всесвіт». – 2006. – № 9-10. – С. 224-227.
9. Москаленко М. Нариси з історії українського перекладу / М. Москаленко // Всесвіт. – 1993. – № 9-10. – С. 113-127.

10. Москаленко М. Нариси з історії українського перекладу / М. Москаленко // Всесвіт. – 2006. – № 1-2. – С. 172-190.
11. Москаленко М. Нариси з історії українського перекладу / М. Москаленко // Всесвіт. – 2006. – № 3-4. – С. 155-171.
12. Москаленко М. Нариси з історії українського перекладу / М. Москаленко // Всесвіт. – 2006. – № 5-6. – С. 174-194.
13. Москаленко М. Нариси з історії українського перекладу / М. Москаленко // Всесвіт. – 2006. – № 7-8. – С. 192-207.
14. Москаленко М. Нариси з історії українського перекладу / М. Москаленко // Всесвіт. – 2006. – №11-12. – С. 160-175.
15. Корунець І. Біля витоків українського перекладознавства // Всесвіт. – 2008. - № 1-2. – С. 188-196.

УДК 81'25+81'42.111

*Кузенко Г.М.
(Миколаїв, Україна)*

СПИВІДНОШЕННЯ БІБЛЕЇЗМІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

Стаття присвячена фразеологічним одиницям біблійного походження, шляхам їх відтворення при перекладі з англійської на українську мову.

Ключові слова: біблеїзм, вільне словосполучення, пряме/переносне значення.

Статья посвящена фразеологическим единицам библейского происхождения, способам их отображения при переводе с английского на украинский язык.

Ключевые слова: библеизм, свободное словосочетание, прямое/переносное значение.

The article is devoted to the research of phraseological units of the Bible origin, ways of their reproduction while translating from English into Ukrainian.

Key words: bibleizm, free word group, direct/figurative meaning.

Важко оцінити той вплив, що зробила Біблія та її переклади на мови народів, що пройшли стадію християнської культури. Справедливо це й у відношенні англійської й української мов. У процесах засвоєння біблійних виражень цими мовами було багато схожого, однак результати виявилися різними: в силу цілого ряду історичних та інших причин, в англійську мову ввійшло набагато більше слів, виражень і цитат з Біблії, чим в українську (до речі, в англійській мові їх більше, ніж в інших західноєвропейських мовах). Загальноновизнано також те, що Біблія з'явилася самим багатим джерелом англійської ідіоматики.

Біблеїзми як пласт фразеології досі широко використовуються і в усному мовленні, і в літературі, в якості як прямих цитат з Біблії, так і алюзій та ремінісценсій.

© Кузенко Г.М., 2012